

Els bons aires cinematogràfics que ens arriben des de l'Argentina

(*Che, qué bueno que vinisteis** un llibre de Juan Carlos González Acevedo)

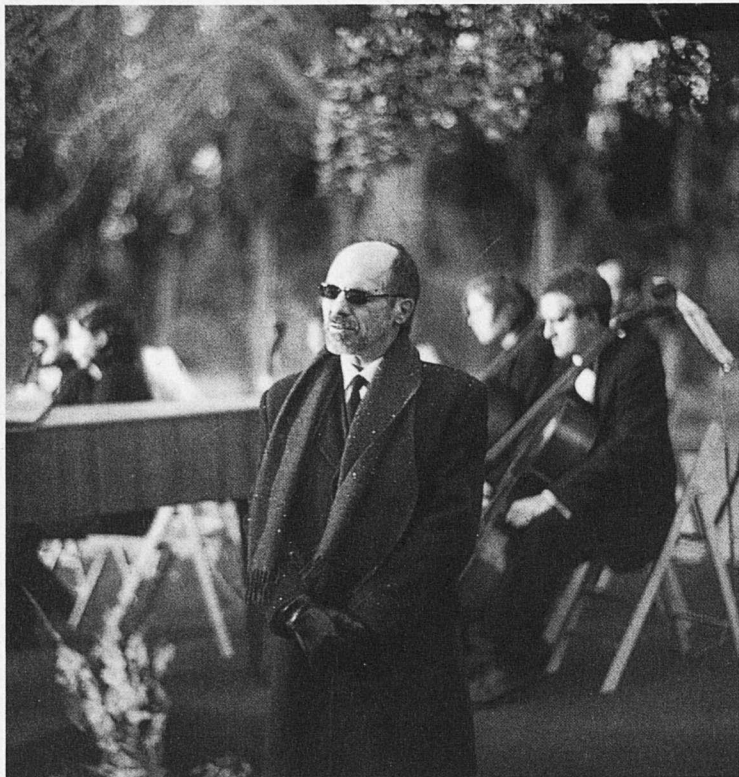
Iñaki Revesado

La continuada presència en els darrers anys de pel·lícules argentines en la cartellera espanyola ha servit a Juan Carlos González Acevedo per analitzar aquest fenomen. Ha comptat en la seva feina amb la col·laboració inestimable de sis actors argentins que ja són habituals a les nostres pantalles. El seu estudi és un interessant i imprescindible títol per aquells que pensam que l'Argentina és una de les potències cinematogràfiques actuals pel que fa a la qualitat (que no a la quantitat) de les obres rodades. El títol del llibre, *Che, qué bueno que vinisteis*, ja deixa entreveure l'agraïment de l'autor cap als cineastes (entenen aquest terme en un sentit ample, és a dir, aplicat a tots aquells que d'una o d'altra manera tenen una professió relacionada amb el món del cinema). El llibre compta amb el reclam publicitari d'inserir a la portada la fotografia d'Héctor Alterio, Ricardo Darín, Leonardo Sbaraglia, Cecilia Roth, Miguel Ángel Solá i Federico Luppi, els quals són entrevistats en un dels apartats del llibre, en unes llargues converses que serveixen per conèixer els motius pels quals es troben instal·lats a Espanya (tret de Ricardo Darín i de Cecilia Roth), les dificultats que alguns d'ells han hagut de suportar primer a la seva terra i després en els primers anys d'exili i les seves visions sobre la situació actual i les perspectives de futur de la col·laboració entre les cinematografies espanyola i argentina. L'arribada a Espanya de tots ells, tret de Ricardo Darín i de Leonardo Sbaraglia, va ser per motius no professionals. Héctor Alterio va ser el primer en arribar. Una visita al Festival de Sant Sebastià per presentar *La Tregua* (Sergio Renán, 1974) va ser el començament d'un llarg exili. Les amenaces de la *Triple A* van retenir Alterio al nostre país en una llarga estança, que ara ja, com a decisió personal, perdura, amb visites continuades a l'Argentina per complir amb el nombrosos compromisos professionals que des d'allà li reclamen. Els pares de Cecilia Roth van decidir partir de l'Argentina en l'època negra de la dictadura militar. Després d'uns primers mesos complicats en què la jove Cecilia decidí no sortir de les parets de casa seva, es va integrar en la vida espanyola i es va convertir en un dels símbols més representatius de la *movida* madrilenya. Va treballar en un grapat de pel·lícules, col·laborant en algun dels primers films d'Almodóvar i protagonitzant un dels films de culte de la cinematografia espanyola, *Arrebato*, de Iván Zulueta, però després, passat el perill, decidí tornar a Argentina i continuar allà la seva carrera. *Todo sobre mi madre* va suposar el retorn de l'actriu al cinema espanyol. Des de llavors treballa tant allà com aquí, però la seva residència continua a Buenos Aires. Miguel Ángel Solá, autèntica estrella dels escenaris argentins, es va instal·lar fa un parell d'anys fugint també de les amenaces dels grups reaccionaris. Va suportar molts d'anys d'amenaces dirigides a la seva persona, però quan aquestes es van veure dirigides també a la seva esposa (l'actriu espanyola Blanca Oteyza) i a les seves filles, van decidir venir a Espanya i començar de bell nou, pràcticament des de zero, si tenim en compte que en el

moment de la seva arribada era un rostre pràcticament desconegut entre nosaltres. L'arribada de Leonardo Sbaraglia va ser més còmoda. Autèntic ídol entre els joves argentins i respectat actor entre la crítica, l'èxit a Espanya de *Plata Quemada* (Marcelo Piñeyro, 2000) permeté al jove actor obrir-se camí en la cinematografia espanyola, de la qual actualment és una peça indispensable. El darrer en arribar per quedar-se ha estat Federico Luppi. En aquest cas es tracta d'un exili quasi voluntari (si és que és possible qualificar l'exili en aquests termes). El *corralito* va ser la darrera prova que Luppi no es va veure capaç de suportar. Certament la història argentina dels darrers cinquanta anys no és precisament un exemple a seguir. Luppi es va saber sobreposar als diferents revessos, però finalment, el *corralito* l'ha establert a Espanya de manera definitiva, on fins i tot ha fet el seu debut com a realitzador amb *Pasos* (2004). Ricardo Darín, és a Espanya de manera provisional mentre representa l'obra *Arte*. Però viu a Buenos Aires, encara que segurament els compromisos professionals a Espanya l'obligaran a dur una vida paral·lela, igual que a Cecilia Roth, de fet, no fa molt, va acabar de rodar amb José Luis Cuerda.

Però aquests sis actors no són la única presència argentina en el cinema espanyol. El gran miracle de les coproduccions ens ha permès familiaritzar-nos amb el castellà d'aquelles latituds i amb els rostres d'altres actors, entre els que destaca el de la grandíssima Norma Aleandro (qui per cert, també patí l'exili espanyol en els primers anys dels *milicos*, sense que aconseguís

fer-se un lloc en la cinematografia espanyola de la Transició). Dels realitzadors, n'hi ha tres que ja tenen garantit l'estrena de les seves pel·lícules a Espanya, són Adolfo Aristarain, Marcelo Piñeyro i Eduardo Mignona. Però d'altres com ara Daniel Burman o Lucrecia Martel, també troben lloc a les nostres pantalles, encara que amb una distribució més restringida.

Segurament no ens equivocariem si identificàssim com a culpable de la situació actual del cinema argentí a Espanya a Adolfo Aristarain i a un film que s'ha convertit, passat el temps, en alguna cosa més que una pel·lícula, *Un lugar en el mundo*, justíssima i flamant guanyadora de la Conxa d'Or en San Sebastià l'any 1991. El film va aconseguir després del premi del festival una distribució gens habitual per a una pel·lícula sud-americana i va ser vista per més de mig milió d'espectadors, que es van emocionar amb la història d'aquell home tan caparrut com idealista (interpretat per Federico Luppi) cap d'una família entranyable, que havia decidit abandonar Buenos Aires per cercar el seu lloc al món, fugint d'una vida difícil plena de records que els havien deixat afectats per a la resta dels seus dies (el drama dels desapareguts). És aquest film un clar punt d'inflexió en el retrobament del públic espanyol amb el cinema argentí. Des de llavors, la presència de films argentins (també llatinoamericans) s'ha vist afavorit per un rebuig menor del públic a escoltar a actors que parlen en un castellà diferent, pel suport indiscutible d'una sèrie de festivals dedicats al cinema llatinoamericà (com ara Lleida i Huelva) però sobretot per unes històries tan localistes com a universals, que han aconseguit arrossegar al públic espanyol a veure pel·lícules fetes allà. Tampoc les institucions són alienes a l'acostament d'ambdues filmografies. Tant l'Institut de Cinema Argentí, com algunes productores espanyoles (digna d'elogi

és la tasca de Gerardo Herrero des de Tornasol) fan una clara aposta per construir productes de qualitat entre professionals d'ambdós països. Després d'*Un lugar en el mundo*, amb timidesa el cinema argentí es va anar colant en les pantalles espanyoles: *El lado oscuro del corazón* (1992) d'Eliseo Subiela, *Caballos Salvajes* (1994) de Marcelo Piñeyro, *Sol de Otoño* (1996) d'Eduardo Mignogna, *Martín (Hache)* (1997) d'Adolfo Aristarain, *Cenizas del Paraíso* (1997) de Piñeyro, *Mundo grúa* (1999) de Pablo Trapero, *Garage Olimpo* (1999) de Marci Bechis, *Plata Quemada* (2000) de Piñeyro. L'any 2001 va ser l'any d'*El hijo de la novia* de Juan José Campanella, film que va aconseguir unes recaptacions similars a les que assoleixen habitualment les pel·lícules de Hollywood. A partir d'aquí, l'espectador espanyol s'ha anat acostant al cinema argentí sense prejudicis, i és estrany l'any que no trobam una pel·lícula d'aquella filmografia entre les sorpreses de l'any: *Nueve reinas* (2000) de Fabian Bielinsky, *Kamchatka* (2002) de Piñeyro o *No sos vos soy yo* (2004) de Juan Taratuto en serien una bona prova. Enguany, sense gaire fortuna pel que fa al suport del públic, ha intentat guanyar-se el favor de la taquilla *Iluminados por el fuego*, un film excel·lent de Tristán Bauer, però segur que d'aquí a final d'any tindrem l'oportunitat de gaudir de noves i interessants propostes d'aquella filmografia.

Tanmateix aquesta presència argentina en el cinema espanyol actual no és un fenomen nou. En el cinema espanyol de dècades passades sempre hi ha hagut figures remarcables de procedència argentina. Tal vegada la més famosa de totes elles va ser la gran estrella del règim passat, Imperio Argentina, que si bé el seu naixement a Buenos Aires va ser degut a l'estada professional del seu pare espanyol en aquella ciutat, el cert és que la protagonista de *Nobleza baturra* (1955) va dur com a llinatge del seu nom professional el nom del país que l'havia vist néixer. Alberto Closas, encara que espanyol de naixement (era fill d'un dels membres del govern de Lluís Companys) va iniciar la seva carrera cinematogràfica a Espanya amb *Muerte de un ciclista* (1955), després d'un massa llarg exili sobretot en terres xilenes i argentines. Analia Gadé arribà a Espanya per representar una obra de teatre en 1956. Després, com a parella de Fernando Fernán Gómez va interpretar alguns dels seus films, però finalment l'actriu no va aconseguir sobreviure a les primeres pel·lícules del destape. Entre els directors que van fer una bona part de la seva carrera en territori espanyol estan Luis César Amadori (realitzador de dos dels films de més èxit de la filmografia espanyola de tots els temps, *¿Dónde vas Alfonso XII?* i *La Violetera* —ambdós de 1958—), Enrique Cahen Salaberry i León Klimovsky.

De tot això i de molt més parla el llibre de González Acevedo. Un document imprescindible per tots aquells que estiguin seduïts pel cinema argentí que es fa en l'actualitat, cinema que venia tenint com a senyal d'identitat el missatge d'idealisme, de solidaritat, de revisió de fets passats. Tanmateix en el dos o tres darrers anys pareix avançar cap a propostes diferents de la mà de Daniel Burman o de Lucrecia Martel, però sense descuidar en cap moment l'excel·lent qualitat mitjana aconseguida pels seus predecessors. ■

(*) *Che, qué bueno que vinisteis* de Juan Carlos González Acevedo. Editorial Dièresis, 2005.